

ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း

တတ္ထ ဘဂဝါ ရူပကမ္မဋ္ဌာန် ကထေဇ္ဇော သင်္ခေပမနသိကာရဝသေန ဝါ ဝိတ္ထာရ မနသိကာရဝသေန ဝါ စတုဓာတုဝဝတ္ထာန် ကထေသိ။ (မူလပဏ္ဏာသ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၈၀)

ဝိပဿနာရှုလျှင် ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်း နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ ရုပ်ကိုရှုပွားသောအခါ ဓာတ်သဘောသည် ပိုပြီး ထင်ရှားသည်။ ဓာတ်သဘောကို မြင်သိလျှင် ပရမတ် (ထင်ရှားသော အရှိသဘော)ကို မြင်သိသဖြင့် ပညတ်သိ (မထင်ရှားသော မရှိသဘော)သည် ပျောက်ကွယ်သည်။ ဓာတ်ကို မမြင်သိလျှင် ပရမတ်ကို မမြင်မသိသဖြင့် ပညတ်သိသည် အားကောင်း နေတတ်သည်။ ဓာတ်သဘောကို မြင်အောင် ရှုရမည်။ ဓာတ်သဘောကိုမြင်မှ ပရမတ်သဘော အမှန်ကို မြင်သည်။ ပရမတ်သဘော အမြင်ထင်ရှားလျှင် ပညတ်အသိများ ပျောက်သည်။ ပရမတ်သဘောတရားများကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု ရှုမြင်ခြင်းသည် ဝိပဿနာ ဖြစ်သည်။ ထိုဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် အကျဉ်းရှုနည်း အကျယ်ရှုနည်းဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ ဗုဒ္ဓသည် မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ်၌ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းအကျဉ်းရှုနည်းကို ဟောတော်မူသည်။ မဟာရာဟုလော ဝါဒသုတ် စသည်၌ကား ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အကျယ်ရှုနည်းကို ဟောတော်မူသည်။

ပထဝီသဘော (၆) မျိုး	
မာမူသဘော	ပျော့မူသဘော
ကြမ်းမူသဘော	ချောမူသဘော
လေးမူသဘော	ပေါ့မူသဘော

အာပေါဓာတ်သဘော (၂)မျိုး	
ယိုစီးမူသဘော	ဖွဲ့စည်းမူသဘော

တေဇောဓာတ်သဘော (၂) မျိုး	
ပူမူသဘော	အေးမူသဘော

ဝါယောဓာတ်သဘော (၂) မျိုး	
ထောက်ကန်မူသဘော	တွန်းကန်မူသဘော

ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း ရှုနည်း (၁၀) မျိုး

၁။ ဒေသနာအစဉ်အတိုင်း ရှုခြင်း

၂။ မမြန်လွန်းဘဲ ရှုခြင်း

၃။ မနှေးလွန်းဘဲ ရှုခြင်း

၄။ အပြင် (ကမ္မဋ္ဌာန်း) အာရုံသို့ စိတ်ပျံ့လွင့်မှုကို တားမြစ်ရခြင်း

(ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုသာရှုခြင်း)

ဓာတ်ကြီးလေးပါးမှလွဲပြီး အခြားပရမတ် ပညတ်အာရုံများကို ယူခဲ့လျှင် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းမှ ဆုတ်ယုတ် ပျက်စီးတတ်၏။ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း မဖြစ်တော့ပါ။

၅။ အမည်ပညတ်ကို ကျော်လွန်အောင်ရှုခြင်း

၆။ မထင်ရှားသော ဓာတ်သဘောအချို့ကို လွှတ်ထားပြီးရှုခြင်း

၇။ ဓာတ်သဘာဝလက္ခဏာကိုသာရှုခြင်း

၈။ အဓိစိတ္တသုတ် (နိမိတ္တသုတ်) (အံ၊ ၁၊ ၂၅၈)

၉။ အနတ္တရသီတိဘာဝသုတ် (သီတိဘာဝသုတ်) (အံ၊ ၂၊ ၃၇၉)

 ကုန္တေ (၅) ပါး ညီမျှအောင် ကျင့်ရခြင်း

 သဒ္ဓါနှင့်ပညာ၊ ဝီရိယနှင့် သမာဓိတို့ ညီမျှအောင် ကျင့်ရမည်။

 သတိဖြင့် ညီမျှအောင် ထိန်းပေးရမည်။

၁၀။ ဗောဇ္ဈင်္ဂသုတ် (သံ၊ ၃၊ ၇၁-၃)

 ဗောဇ္ဈင် (၇) ပါးနှင့် ညီမျှအောင် ကျင့်ရခြင်း။

 စိတ်ဓာတ်တက်ကြွနေလျှင် ပဿဒ္ဓိ၊ သမာဓိ၊ ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင်တို့ကို ပွားကြရမည်။

 စိတ်ဓာတ်ကျနေလျှင် ဓမ္မဝိစယ၊ ဝီရိယ၊ ပီတိ သမ္မောဇ္ဈင်တို့ကို ပွားကြရမည်။

 ကမ္မဋ္ဌာန်းအားလုံးသည် သတိနှင့် ဉာဏ်ရှိသော ယောဂီသာ ပြီးမြောက် အောင်မြင်သည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၇၆)

ပစ္စယနိဒ္ဒေသ

သဟဇာတပစ္စည်း၊ အညမညပစ္စည်း၊ နိဿယပစ္စည်း

စတ္တာရော မဟာဘူတာ အညမညံ သဟဇာတပစ္စယေန ပစ္စယော။

စတ္တာရော မဟာဘူတာ အညမညပစ္စယေန ပစ္စယော။

စတ္တာရော မဟာဘူတာ အညမညံ နိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော။ (ပဋ္ဌာန၊၁၅)

မဟာဘုတ်လေးပါး (ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့သည်) အချင်းချင်း သဟဇာတသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု တတ်၏။

မဟာဘုတ်လေးပါးတို့သည် အညမညသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်၏။

မဟာဘုတ်လေးပါးတို့သည် အချင်းချင်း နိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်၏။

ပဉ္စာဝါရ

ဧကံ မဟာဘူတံ တိဏ္ဏန္တံ မဟာဘူတာနံ သဟဇာတပစ္စယေန ပစ္စယော။

တယော မဟာဘူတာ ဧကဿ မဟာဘူတဿ သဟဇာတပစ္စယေန ပစ္စယော။

ဒွေ မဟာဘူတာ ဒွိန္တံ မဟာဘူတာနံ သဟဇာတပစ္စယေန ပစ္စယော။ (ပဋ္ဌာန၊၁၁၄၀)

အညမညပစ္စယေန ပစ္စယော။ (၁၄၂)

နိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော။ (၁၄၃)

မဟာဘုတ်တစ်ပါးသည် မဟာဘုတ်သုံးပါးတို့အား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု ပါသည်။

မဟာဘုတ်သုံးပါးသည် မဟာဘုတ်တစ်ပါးအား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

မဟာဘုတ်နှစ်ပါးသည် မဟာဘုတ်နှစ်ပါးတို့အား သဟဇာတပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသည်။

မှတ်ချက်။ ။အညမညပစ္စယသတ္တိ၊ နိဿယပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ ကိုလည်း နည်းတူ မှတ်ပါလေ။

**ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အကျယ် (၄၂) မျိုး
ပထဝီဓြေဓာတ် (၂၀)**

- ဆံပင်, အမွေး, လက်သည်း, ခြေသည်း, သွား, အရေ။ (အရေထူ+အရေပါး) (၅)
- အသား(ကြွက်သား), အကြော, အရိုး, ချဉ်ဆီ, အညှို့, (ကျောက်ကပ်) (၅)
- နုလုံး, အသည်း, အမြှေး, အဖျဉ်း(သရက်ရွက်), အဆုတ် (၅)
- အူမ, အူသိမ်, အစာသစ်, အစောဟောင်း, ဦးကျောက် (၅)

အာပေါဓာတ် (ရေ) (၁၂)

- သည်းခြေ, သလိပ်, ပြည်, သွေး, ချွေး, အဆီခဲ (၆)
- မျက်ရည်, ဆီကြည်, တံတွေး, နှပ်, အစေး ကျဉ်ငယ် (၆)

တေဇောဓာတ် (မီးဓာတ်) (၄) မျိုး

- ၁။ သန္တပွန်တေဇော = တစ်ရက်ခြား၊ နှစ်ရက်ခြား၊ ဖျားခြင်းစသည်ဖြင့် ပြင်းစွာပူလောင်သောတေဇော။
- ၂။ ဘုဟတေဇော(ဒဟနတေဇော) = မီးလိုအလွန်ပြင်းထန်စွာ ပူလောင်သော တေဇော။
- ၃။ ဇိရကတေဇော = အိုမင်း ရင့်ကျက် ဆွေးမြေ့စေသော ပူလောင်သော တေဇော။
- ၄။ ပါစကတေဇော = အစာကို ကြေကျက်စေသော ပူလောင်သော တေဇော။
- မှတ်ချက်။** ။ ဤတေဇောကောဋ္ဌာသတို့ကား ပထဝီ အာပေါ ကောဋ္ဌာသတို့လို ပုံသဏ္ဍာန် ကောဋ္ဌာသ မရှိပေ။

ဝါယောဓာတ် (လေ) ၆ ပါး

- ၁။ ဥဒ္ဓင်္ဂမ = အထက်သို့ဆန်တက်သောလေ
- ၂။ အဓောဂမ = အောက်သို့ စုန်သောလေ
- ၃။ ကမ္ဘိသယဝါယော = ဝမ်းဗိုက်အတွင်း အူ၏အပြင်ဘက်၌ တည်ရှိသောလေ
- ၄။ ကောဋ္ဌာသယဝါယော = အူအတွင်း၌ တည်ရှိသောလေ
- ၅။ အင်္ဂမဂါနုသာရီဝါယော = ကိုယ်အင်္ဂါကြီးငယ်သို့ အစဉ်လျှောက်သော အကြောအတွင်း၌ တည်ရှိသောလေ။
- ၆။ အသာသပသာသဝါယော = ဝင်သက်ထွက်သက်လေ။

မဟာရာဟုလောဝါဒသုတ္တန် (မ၊ ၁၊ ၂၄၂-၉)
အဘိဓမ္မာ ဓာတုဝိဘင်္ဂပိဋိတော် (အဘိ၊ ၂၂၄-၇)